

ARVIOMUISTIO TIETTYJEN YLEISTEN ASIAKIRJOJEN ESITTÄMISESTÄ ANNETUN ASETUKSEN KANSALLISEN SOVELTAMISEN EDELLYTTÄMISTÄ TOIMENPITEISTÄ

1 Johdanto

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/1191 kansalaisten vapaan liikkuvuuden edistämisestä yksinkertaistamalla tiettyjen yleisten asiakirjojen esittämistä Euroopan unionissa koskevia vaatimuksia sekä asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta (jäljempänä *asetus*) hyväksyttiin 6 päivänä heinäkuuta 2016. Asetuksen tavoitteena on vähentää asiakirjojen hyväksymiseen liittyvien muodollisuuksien aiheuttamaa oikeudellista epävarmuutta, kustannuksia ja pitkäjäisiä menettelyjä. Asetus tulee täysimääräisesti sovellettavaksi 16 päivänä helmikuuta 2019.

Asetuksessa on kysymys jäsenvaltioiden viranomaisten antamien tiettyjen yleisten asiakirjojen hyväksymiseen liittyvien hallinnollisten muodollisuuksien vähentämisestä rajat ylittävissä tilanteissa. Asetuksen soveltamisalaan kuuluva yleinen asiakirja on hyväksyttävä ilman laillistamista tai vastaavaa muodollisuutta kuten niin sanottua apostille-todistusta, kun se esitetään toisen jäsenvaltion viranomaiselle. Viranomaiset eivät saa myöskään vaatia alkuperäisen asiakirjan ja sen oikeaksi todistetun jäljennöksen esittämistä samanaikaisesti. Lisäksi asetuksessa vahvistetaan kaikilla unionin virallisilla kielillä tiettyihin yleisiin asiakirjoihin liitettävät vakiolomakkeet, joita käytetään käänösapuna. Asetus ei koske asiakirjojen vaikutusten tunnustamista jäsenvaltioiden välillä.

Jäsenvaltioiden välille perustetaan jäsenvaltioiden nimeämiin keskusviranomaisiin perustuva hallinnollinen yhteistyöjärjestelmä. Keskusviranomaisten tehtävänä on antaa apua viranomaisen tekemiin tietopyyntöihin. Tietopyyntö voidaan tehdä, kun viranomaisella olisi perusteltu syy epäillä sille esitetyn asiakirjan aitoutta. Tällä järjestelyllä pyritään ehkäisemään asiakirjoihin liittyvät petokset ja väärennökset.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus on voimassa sellaisenaan eikä sitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Asetusta ei myöskään saa kirjoittaa uudelleen eikä muutenkaan sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön. Asetuksen soveltaminen voi kuitenkin edellyttää täydentävää lainsäädäntöä.

Tämän muistion tarkoituksena on taustoittaa sääntelyn nykytilaa ja kartoittaa asetuksen kansallisen soveltamisen edellyttämät täydentävät lainsäädäntötoimet.

2 Nykytila

Suomi on liittynyt ulkomaisten yleisten asiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamisesta Haagissa vuonna 1961 tehtyyn yleissopimukseen (SopS 45-46/1985, jäljempänä apostille-sopimus). Sopimuksen 2 artiklan mukaan sopimusvaltio ei vaadi laillistamista asiakirjoilta, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan ja jotka esitetään sen alueella. Apostille-sopimuksessa laillistamisella tarkoitetaan menettelyä, jolla sen valtion, jonka alueella asiakirja on esitettävä, diplomaattiset tai konsuliedustajat todistavat allekirjoituksen oikeaperäisyyden, missä ominaisuudessa asiakirjan allekirjoittaja on toiminut ja, tarvittaessa, asiakirjassa olevan sinetin tai leiman. Sopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen mukaan allekirjoituksen oikeaperäisyyden, asiakirjan allekirjoittajan aseman ja, tarvittaessa, asiakirjassa olevan sinetin tai leiman alkuperän todistamiseksi saadaan ainoana toimenpiteenä vaatia, että asiakirjaan liitetään sopimuksen 4 artiklassa tarkoitettu todistus, jonka on antanut toimivaltainen viranomainen siinä valtiossa, josta asiakirja on peräisin. Sopimuksen liitteenä on malli todistuksesta, josta käytetään nimitystä apostille.

Yleisillä asiakirjoilla tarkoitetaan sopimuksessa muun muassa hallinnollisia asiakirjoja, joihin kuuluvat esimerkiksi viranomaisten antamat todistukset ja otteet kansallisesta väestörekisteristä. Apostille-todistuksen antamiseen toimivaltaisia viranomaisia Suomessa ovat maistraatit, joissa niitä antavat julkiset notaarit. Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat liittyneet apostille-sopimukseen, joten kaikkien EU-maiden välillä voidaan nykyään käyttää tätä laillistamista yksinkertaisempaa menettelyä.

Suomen ja Viron välillä on tehty kahdenvälinen väestörekisteriasiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamista koskeva sopimus (SopS 37/2012), jonka tarkoituksena on helpottaa niiden Suomen ja Viron kansalaisten elämää, jotka muuttavat toisesta sopimusvaltiosta toiseen tai joilla on muusta syystä tarve esittää oman maansa kansallisesta väestörekisteristä annettu todistus tai ote toisen sopimusvaltion viranomaiselle. Sopimuksen johdosta väestörekisteritietoja sisältävään otteeseen tai todistukseen, joka esitetään viranomaisille toisessa sopimusmaassa, ei tarvitse liittää apostille-sopimuksen mukaista apostillea. Sopimus sisältää myös keskusviranomaisjärjestelmän, ja Suomessa annetun asiakirjan varmentamista koskeva pyyntö osoitetaan Väestörekisterikeskukselle.

Lisäksi Pohjoismaiden välillä on väestön rekisteröintiä koskeva sopimus (SopS 95-96/2006), jonka mukaan sopimusvaltiosta toiseen muuttavan henkilön väestörekisteritiedot välitetään lähtövaltion viranomaiselta sähköisesti suoraan tulovaltion väestörekisteriin.

3 Asetuksen keskeinen sisältö

3.1 Soveltamisala ja tarkoitus

Asetusta sovelletaan jäsenvaltioiden viranomaisten kansallisen lainsäädännön mukaisesti antamiin yleisiin asiakirjoihin, jotka on esitettävä toisen jäsenvaltion viranomaiselle ja joiden pääasiallisena tarkoituksena on vahvistaa jokin seuraavista asioista: syntymä,

henkilön elossaolo, kuolema, nimi, avioliitto (mukaan lukien kelpoisuus solmia avioliitto ja siviilisääty), rekisteröity parisuhde (mukaan lukien kelpoisuus rekisteröidä parisuhde ja rekisteröityyn parisuhteeseen liittyvä siviilisääty), vanhemmuus, adoptio, koti- ja/tai asuinpaikka, kansalaisuus sekä merkinnätön rikosrekisteriote (2 artiklan 1 kohta).

Lisäksi asetusta sovelletaan yleisiin asiakirjoihin, joiden esittämistä voidaan edellyttää unionin kansalaisilta heidän halutessaan äänestää tai asettua ehdokkaiksi Euroopan parlamentin vaaleissa tai kunnallisvaaleissa jäsenvaltiossa, jossa he asuvat mutta jonka kansalaisia he eivät ole (2 artiklan 2 kohta).

Asetusta ei sovelleta kolmannen maan viranomaisten antamiin asiakirjoihin eikä jäsenvaltion viranomaisten antamiin kyseisten asiakirjojen oikeaksi todistettuihin jäljennöksiin (2 artiklan 3 kohta). Asetusta ei myöskään sovelleta toisen jäsenvaltion viranomaisten antamien yleisten asiakirjojen sisältöön liittyvien oikeusvaikutusten tunnustamiseen jäsenvaltiossa (2 artiklan 4 kohta).

Yleisillä asiakirjoilla tarkoitetaan asetuksessa ensinnäkin asiakirjoja, jotka on antanut jäsenvaltion oikeuslaitokseen kuuluva viranomainen tai virkamies, mukaan lukien virallisen syyttäjän, tuomioistuimen sihteerin tai haastemiehen ("huissier de justice") antamat asiakirjat. Yleisillä asiakirjoilla tarkoitetaan myös hallinnollisia asiakirjoja, notaarien antamia asiakirjoja sekä virallisia todistuksia asiakirjoihin, jotka henkilö on allekirjoittanut yksityishenkilönä, kuten virallisia todistuksia asiakirjan kirjaamisesta, päiväyksen vahvistamisesta ja nimikirjoitusten oikeaksi todistamisista. Lisäksi yleisillä asiakirjoilla tarkoitetaan minkä tahansa valtion alueella toimivien jäsenvaltion diplomaattisten edustajien tai konsuliedustajien virantoimituksessa antamia virallisia asiakirjoja, jos tällaiset asiakirjat on esitettävä toisen jäsenvaltion alueella tai toisen jäsenvaltion diplomaattisille edustajille tai konsuliedustajille, jotka toimivat kolmannen valtion alueella (3 artiklan 1 kohta).

Asetuksen 4 artiklan mukaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvat yleiset asiakirjat ja niiden oikeaksi todistetut jäljennökset vapautetaan kaikista laillistamisen ja vastaavien muodollisuuksien muodoista. Näihin asiakirjoihin ei siten saa vaatia liitettäväksi apostille-todistusta.

3.2 Käännökset ja monikieliset vakiolomakkeet

Asetuksen III luvussa säädetään käännöksiin ja monikielisiin vakiolomakkeisiin liittyvien muiden muodollisuuksien yksinkertaistamisesta. Käännöstä ei asetuksen mukaan edellytetä, jos yleinen asiakirja on laadittu sen jäsenvaltion virallisella kielellä, jossa asiakirja esitetään, tai muulla kyseisen jäsenvaltion nimenomaisesti hyväksymällä kielellä (6 artiklan 1 kohdan a alakohta).

Käännöstä ei edellytetä myöskään silloin, jos asiakirjaan liitetään monikielinen vakiolomake ja viranomainen, jolle asiakirja esitetään, katsoo, että kyseiseen vakiolomakkeeseen sisältyvät tiedot ovat asiakirjan käsittelyn kannalta riittäviä (6 artiklan 1 kohdan b alakohta). Monikielinen vakiolomake voidaan liittää yleisiin asiakirjoihin, jotka koskevat

seuraavia asioita: syntymä, henkilön elossaolo, kuolema, avioliitto (mukaan lukien kelpoisuus solmia avioliitto ja siviilisääty), rekisteröity parisuhde (mukaan lukien kelpoisuus rekisteröidä parisuhde ja rekisteröityyn parisuhteeseen liittyvä siviilisääty), koti- ja/tai asuinpaikka ja merkinnätön rikosrekisteriote (7 artiklan 1 kohta). Monikielisiä vakiolomakkeita käytetään vain käänösapuna eikä niillä ole itsenäistä oikeudellista merkitystä (8 artiklan 1 kohta).

Lisäksi kaikissa jäsenvaltioissa on asetuksen mukaan hyväksyttävä oikeaksi todistettu käänös, jonka on laatinut henkilö, jolla on jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tähän kelpoisuus (6 artiklan 2 kohta).

Monikielissä vakiolomakkeissa on vakio-osa, joka sisältää muun muassa vakiolomakkeen nimen, vakiolomakkeen antamisen oikeusperustan, jäsenvaltion, jossa vakiolomake annetaan, tietyt vakiomuotoiset otsaketiedot ja niiden koodinumerot sekä allekirjoituskentän. Lisäksi vakiolomakkeisiin sisältyy tarvittaessa myös vakioimaton osa, jossa on maakohtaisia otsaketietoja sen yleisen asiakirjan sisällöstä, johon monikielinen vakiolomake on tarkoitus liittää (9 artikla).

Asiakirjan antava viranomaisella täyttää monikielisen vakiolomakkeen jäsenvaltionsa virallisella kielellä (10 artiklan 1 kohta). Monikielisten vakiolomakkeiden vakio-osan ja maakohtaisten otsaketietojen on oltava sekä sen jäsenvaltion virallisella kielellä, jossa monikielinen vakiolomake annetaan, että sen jäsenvaltion virallisella kielellä, jossa yleinen asiakirja ja siihen liitetty monikielinen vakiolomake on tarkoitus esittää. Jos kyseisessä jäsenvaltiossa on useita virallisia kieliä, on kyseisten tietojen oltava sekä sen paikkakunnan, jossa monikielinen vakiolomake annetaan, että sen, jossa yleinen asiakirja ja siihen liitetty monikielinen vakiolomake on tarkoitus esittää, virallisella kielellä tai jollakin virallisista kielistä (10 artiklan 2 kohta).

3.3 Tietopyynnöt ja hallinnollinen yhteistyö

Asetuksen IV luvussa säädetään tietopyynnöistä ja hallinnollisesta yhteistyöstä.

Tietopyyntöjen välittämiseen ja keskusviranomaisten tehtävien suorittamiseen käytetään 25 päivänä lokakuuta 2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1024/2012 perustettua sisämarkkinoiden tietojenvaihtojärjestelmää (Internal Market Information System, jäljempänä "IMI") (13 artikla).

Jos viranomaisilla, joille yleinen asiakirja tai sen oikeaksi todistettu jäljennös esitetään, on perustellusti syytä epäillä kyseisen asiakirjan aitoutta, niiden on toteutettava 14 artiklan mukaiset toimenpiteet epäilynsä poistamiseksi. Ensiksi viranomaisten tulee tarkistaa IMI:n sisältyvästä rekisteristä saatavilla olevat asiakirjojen mallit. Jos asiakirjan aitoutta on tämän jälkeen edelleen syytä epäillä, on viranomaisten toimitettava IMI:n kautta tietopyyntö asiakirjan antaneelle viranomaiselle tai asianomaiselle keskusviranomaiselle.

Yleisen asiakirjan tai sen oikeaksi todistetun jäljennöksen aitoutta koskeva perusteltu epäily voi koskea erityisesti allekirjoituksen aitoutta, asemaa, jossa asiakirjan allekirjoittaja on toiminut, sinettiä tai leimaa taikka sitä, että asiakirja voi olla väärennetty tai sitä on muutettu (14 artiklan 2 kohta).

Artiklan mukaiset tietopyynnöt on perusteltava ja niihin on liitettävä jäljennös asianomaisesta yleisestä asiakirjasta tai sen oikeaksi todistetusta jäljennöksestä. Pyyntöistä ja vastauksista ei saa periä maksua (14 artiklan 3 ja 4 kohta).

Viranomaisten on vastattava tietopyyntöihin mahdollisimman lyhyessä ajassa ja joka tapauksessa enintään viiden työpäivän kuluessa. Jos pyyntö on toimitettu keskusviranomaisen kautta, se tulee käsitellä enintään kymmenen työpäivän kuluessa. Jos määräaikoja ei voida poikkeustapauksissa noudattaa, tietopyynnön vastaanottaneen viranomaisen ja sen esittäneen viranomaisen on sovittava määräajan pidentämisestä (14 artiklan 5 kohta). Jos yleisen asiakirjan tai sen oikeaksi todistetun jäljennöksen aitoutta ei vahvisteta, tietopyynnön esittäneellä viranomaisella ei ole velvollisuutta käsitellä sitä (14 artiklan 6 kohta).

Asetuksen soveltamiseksi kunkin jäsenvaltion on nimettävä vähintään yksi keskusviranomainen (15 artiklan 1 kohta). Keskusviranomaisten on annettava tietopyyntöihin liittyvää apua. Niiden on etenkin lähetettävä ja vastaanotettava tietopyyntöjä ja tarvittaessa vastattava niihin sekä toimitettava pyyntöihin liittyvät tarvittavat tiedot (16 artikla).

3.4 Suhde kansainvälisiin yleissopimuksiin, sopimuksiin ja järjestelyihin

Asetus ei rajoita sellaisten kansainvälisten yleissopimusten soveltamista, joiden osapuolena on asetusta annettaessa yksi tai useampi jäsenvaltio ja jotka koskevat asetuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita (19 artiklan 1 kohta). Tämän estämättä asetuksella on sen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa ja siinä vahvistetussa laajuudessa etusija jäsenvaltioiden tekemien kahden- tai monenvälisten sopimusten tai järjestelyjen sisältämiin muihin määräyksiin nähden näiden sopimusten tai järjestelyjen osapuolena olevien jäsenvaltioiden välisissä suhteissa (19 artiklan 2 kohta).

Asetus ei estä jäsenvaltioita neuvottelemasta, tekemästä, muuttamasta tai soveltamasta sellaisten asetuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita käsittelevien yleisten asiakirjojen, jotka jäsenvaltioiden tai kolmansien maiden viranomaiset ovat antaneet käytettäväksi asianomaisten jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisissä suhteissa, laillistamista tai vastaavia muodollisuuksia koskevia kansainvälisiä sopimuksia ja järjestelyjä kolmansien maiden kanssa taikka liittymästä niihin. Asetus ei myöskään estä jäsenvaltioita päättämästä hyväksyä uusien sopimuspuolten liittymistä sellaisiin sopimuksiin tai järjestelyihin, joiden osapuoleksi yksi tai useampi jäsenvaltio on liittymässä tai voi päättää liittyä (19 artiklan 4 kohta).

Johdanto-osan 4 kappaleen mukaan asetuksessa säädetty järjestelmä ei saisi rajoittaa henkilöiden mahdollisuutta edelleen hyödyntää halutessaan muita jäsenvaltioiden välillä

sovellettavia järjestelmiä, joilla yleiset asiakirjat vapautetaan laillistamisesta tai vastaavista muodollisuuksista. Asetusta olisi nimenomaisesti pidettävä apostille-yleissopimuksesta erillisenä ja riippumattomana säädöksenä. Edelleen johdanto-osan 5 kappaleen mukaan asetuksessa säädetyn järjestelmän ja jäsenvaltioiden välillä sovellettavien muiden järjestelmien rinnakkaisuus olisi turvattava. Vaikka jäsenvaltioiden viranomaiset eivät voi vaatia apostille-todistusta, kun henkilö esittää niille toisessa jäsenvaltiossa annettun asetuksen soveltamisalaan kuuluvan yleisen asiakirjan, asetusta ei kuitenkaan saa estää jäsenvaltioita antamasta apostille-todistusta, jos henkilö päättää pyytää sitä. Asetusta ei myöskään saa estää henkilöä käyttämästä toisessa jäsenvaltiossa annettua apostille-todistusta. Näin ollen apostille-yleissopimusta voidaan yhä käyttää henkilön pyynnöstä jäsenvaltioiden välisissä suhteissa. Kun henkilö pyytää asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta yleisestä asiakirjasta apostille-todistusta, asiakirjan antavien kansallisten viranomaisten on kuitenkin ilmoitettava hänelle, että apostille-todistus ei ole enää tarpeen, jos henkilön tarkoituksena on esittää asiakirja toisessa jäsenvaltiossa. Jäsenvaltioiden on asetettava tämä tieto ihmisten saataville kaikin asianmukaisin keinoin.

Asetusta ei estä Suomen ja Viron välisen väestörekisteriasiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamista koskevan sopimuksen soveltamista. Se, sovelletaanko jatkossa asetusta vai kahdenvälisestä sopimuksesta, riippuu Suomen ja Viron välisistä neuvotteluista. Tarkoituksena on olla soveltaa asetusta, joka sisältää nykyaikaisen tietojenvaihtojärjestelmän teknisine turvatoimineen. Kahdenvälisen sopimuksen mukaan asiakirjojen tulee olla laadittu englannin kielellä, mutta toisaalta asetuksessa otetaan käyttöön käännettäviksi toimivat monikieliset vakiolomakkeet. Pohjoismaisen väestön rekisteröintiä koskevan sopimuksen soveltamiseen asetuksella ei ole vaikutusta.

3.5 Asetuksen soveltaminen

Asetusta sovelletaan 16 päivästä helmikuuta 2019. Keskusviranomaisia koskevaa 22 artiklaa sekä jäsenvaltioiden komissiolle ilmoitettavia tietoja koskevaa 24 artiklan 1 kohtaa sovelletaan 16 päivästä elokuuta 2018 (27 artiklan 2 kohta).

4 Asetuksen jäsenvaltioilta edellyttämät toimenpiteet

4.1 Keskusviranomainen

Asetuksen soveltamisala huomioon sen 15 artiklan 1 kohdan mukaiseksi keskusviranomaiseksi soveltuisi hyvin Väestörekisterikeskus. Väestörekisterikeskus ylläpitää väestötietojärjestelmää, josta saadaan rikosrekisteriotetta lukuun ottamatta kaikki asetuksen soveltamisalaan kuuluvat asiakirjat. Väestörekisterikeskus on toiminut keskusviranomaisena myös väestörekisteriasiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamista koskevassa Suomen ja Viron välisessä sopimuksessa.

Asetus mahdollistaa kahden keskusviranomaisen nimeämisen, mutta tämä saattaisi olla hankalaa lähettävän viranomaisen kannalta ja voisi lisäksi aiheuttaa viivettä tietopyyntöihin. Näin ollen ehdotetaan vain yhden keskusviranomaisen nimeämistä.

→ Keskusviranomaiseksi ehdotetaan nimettävän Väestörekisterikeskus

4.2 Komissiolle ilmoitettavat tiedot

Asetuksen 24 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava viimeistään 16 päivänä elokuuta 2018 komissiolle:

- a) kielet, jotka ne voivat hyväksyä niiden viranomaisille esitettävissä yleisissä asiakirjoissa 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla;
- b) ohjeellinen luettelo tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvista yleisistä asiakirjoista;
- c) luettelo yleisistä asiakirjoista, joihin monikielinen vakiolomake voidaan liittää käännösavuksi;
- d) luettelo henkilöistä, joilla on kansallisen lainsäädännön mukaan kelpoisuus laatia oikeaksi todistettuja käännöksiä, jos tällainen luettelo on olemassa;
- e) ohjeellinen luettelo viranomaisista, joilla on kansallisen lainsäädännön nojalla valtuudet antaa oikeaksi todistettuja jäljennöksiä;
- f) tiedot siitä, millä keinoin oikeaksi todistetut käännökset ja oikeaksi todistetut jäljennökset voidaan tunnistaa; ja
- g) tiedot oikeaksi todistettujen jäljennösten erityispiirteistä.

Komissiolle ilmoitettavat 24 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaiset kielet olisivat suomi ja ruotsi. Asiakirjat olisi asetuksen mukaan mahdollista hyväksyä myös muilla kuin jäsenvaltion virallisilla kielillä, jos jäsenvaltio niin ilmoittaa. Vaikka monet viranomaiset voivat käytännössä hyväksyä myös englanninkielisen asiakirjan, viranomaisten velvoittaminen hyväksymään kaikki asetuksen soveltamisalaan kuuluvat ulkomaiset asiakirjat myös englanninkielisinä ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta.

→ Komissiolle ilmoitetaan suomen ja ruotsin kieli

Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisia asetuksen soveltamisalaan kuuluvia asiakirjoja ovat väestötietojärjestelmästä saatavat otteet, seurakuntien antamat virkatodistukset, ote rikosrekisteristä ja joissain tilanteissa myös tuomioistuimen ratkaisu. Monikielinen vakiolomake voitaisiin liittää käännösavuksi väestötietojärjestelmästä saataviin otteisiin ja rikosrekisteriotteeseen. Seurakuntien antamiin virkatodistuksiin ja tuomioistuimen ratkaisuihin vakiolomaketta ei olisi tarkoituksenmukaista liittää, koska niiden muoto vaihtelee ja asetuksen soveltaminen edellyttää tietynasteista asiakirjojen vakiomuotoa.

Koska vakiolomakkeen saamisessa on kysymys yksilön oikeudesta, sen saamisen perusteista on säädettävä laissa.

- Säädetään, että vakiolomake voidaan liittää rikosrekisteriotteisiin ja väestötietojärjestelmistä saataviin otteisiin niissä asioissa, joista säädetään asetuksen 7 artiklassa

4.3 Väestötietojärjestelmän tietojen luotettavuuden varmistaminen

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 19 §:ssä säädetään järjestelmän tietojen luotettavuuden varmistamisesta. Pykälän mukaan niissä tapauksissa, joissa väestötietojärjestelmään talletettavaksi ilmoitettu tieto perustuu ulkomaiseen asiakirjaan, voidaan julkisesti luotettavana tietona väestötietojärjestelmään tallettaa asiakirjan perusteella vain sellainen tieto, jonka luotettavuus on varmistettu alkuperäisestä virallisesta asiakirjasta tai sen luotettavasti oikeaksi todistetusta jäljennöksestä taikka tiedon luotettavuus on aiemmin varmistettu suomalaisessa tuomioistuin- tai hallintomenettelyssä. Pykälän mukaan tässä tarkoitetun asiakirjan on oltava laillistettu tai siihen on liitettävä asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämistä muuta johdu. Ulkomaisen asiakirjan esittäjä on velvollinen tarvittaessa huolehtimaan esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta. Maistraatti voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön, Maahanmuuttoviraston tai poliisiviranomaisen lausunnon edellä tarkoitetun asiakirjan aitoudesta ja luotettavuudesta.

- Mainituista seikoista säädetään asetuksessa, joka on ensisijaisesti sovellettavaa oikeutta. Pykälään on tarpeen lisätä viittaus asetukseen.

4.4 Vakiolomakkeen hinta

Asetuksen 11 artiklan mukaan vakiolomakkeen hinta ei saa ylittää vakiolomakkeen tai sen asiakirjan, johon lomake liitetään, tuotantokustannusta, sen mukaan kumpi näistä on matalampi. Nykyään ote väestötietojärjestelmästä (virka- tai kotipaikkatodistus) maksaa 9 euroa ja manuaalisesti laadittu ote 30 euroa. Rikosrekisteriote maksaa 12 euroa. Apostille-todistus puolestaan maksaa nykyään 16 euroa. Asetuksen mukaisen vakiolomakkeen hinta tulee vahvistaa VM:n asetuksessa.

5 Sääntelyn vaikutukset

5.1 Vaikutukset kansalaisten elämään

Asetuksen mukainen menettely yksinkertaistaa tiettyjen yleisten asiakirjojen liikkuvuuden hallinnollisia muodollisuuksia EU:ssa ja säästää näin kansalaisten vaivaa, kun asiakirjoihin ei enää tarvitse liittää apostille-todistusta. Ehdotetuilla muutoksilla ei kuitenkaan ole kansalaisten näkökulmasta juuri kustannusvaikutuksia, sillä monikielisistä vakiolomakkeistakin peritään vastaava maksu.

→ Asetuksen mukaisen menettelyn johdosta kansalaisilta säästyy käännskustannuksia

5.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Asetuksen soveltaminen merkitsee sitä, että muussa jäsenvaltiossa annettu asetuksen soveltamisalaan kuuluva asiakirja on hyväksyttävä Suomessa ilman laillistamista tai muuta vastaavaa muodollisuutta. Samalla tavoin suomalaiset vastaavat asiakirjat hyväksytään toisissa jäsenvaltioissa sellaisinaan. Tämä vähentää jonkin verran apostille-todistuksia maistraateissa antavien julkisten notaarien työtä. Toisaalta vakiolomakkeiden johdosta maistraattien työn voidaan olettaa säilyvän vastaavalla tasolla kuin nykyisinkin. Sitä, miten suuri osuus apostille-todistuksista koskee asetuksen soveltamisalaan kuuluvia asiakirjoja ja esitetään toisen jäsenvaltion viranomaisille, ei ole tilastoitu.

Asetus edellyttää keskusviranomaisen nimeämistä Suomessa huolehtimaan asetuksen mukaisista tietopyynnöistä. Kyseessä on uusi tehtävä, minkä vuoksi tietopyyntöihin liittyvän hallinnollisen työn määrää ja kustannuksia tai vaikutusta asioiden käsittelyn keston on vaikea arvioida. Keskusviranomaisen käyttö on kuitenkin viimesijainen keino perustellun epäilyn tapauksessa, sillä asiakirjan aitoutta epäilevän viranomaisen on ennen tietopyynnön lähettämistä tarkistettava asiakirjojen mallit IMlin sisältyvästä rekisteristä. Lisäksi on oletettavaa, että keskusviranomaisen työmäärä vähenee alkuvaiheen jälkeen, kun jäsenvaltioiden käytännöt yhtenäistyvät ja yleisimmin käytetyt ulkomaiset asiakirjat tulevat tutuiksi.

Asetusehdotus koskee useita erilaisia asiakirjoja ja vaikuttaa siten useiden viranomaisten toimintaan niiden vastaanottaessa ja antaessa asetuksen soveltamisalaan kuuluvia asiakirjoja. Tällaisia viranomaisia ovat esimerkiksi poliisi ja Maahanmuuttovirasto. Vaikutus on eri viranomaisiin nähden erilainen riippuen siitä, kuinka usein asetuksessa tarkoitettuja asiakirjoja kussakin viranomaisessa esiintyy.

5.3 Taloudelliset vaikutukset

Suomessa väestötietoihin liittyvät vakiolomakkeet on tarkoitus integroida Väestörekisterikeskuksen tuottamaan VTJKysely-palveluun. Kustannusarvion mukaan kyseinen väestötietojärjestelmän lomaketekniikka maksaa noin 21 000 euroa.

Kustannusarvion mukaan rikosrekisteriotteeseen liittyvän vakiolomakkeen integroiminen Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmään maksaisi noin 14 000 euroa.

Tietopyynnot ja jäsenvaltioiden välinen yhteistyö parhaiden käytäntöjen vaihtamisesta työllistävät jossain määrin keskusviranomaista, mikä edellyttää lisäresursseja. Asetuksen mukaisten keskusviranomaistehtävien hoitamiseen voidaan arvioida tarvittavan puolikas henkilötyövuosi.

Maistraattien tulokertymän voidaan vakiolomakkeiden johdosta olettaa säilyvän vastavalla tasolla kuin nykyisinkin.

LAKIEHDOTUKSET

Laki**tietyjen yleisten asiakirjojen esittämisestä annetun asetuksen soveltamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan kansalaisten vapaan liikkuvuuden edistämiseksi yksinkertaistamalla tietyjen yleisten asiakirjojen esittämistä Euroopan unionissa koskevia vaatimuksia sekä asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/1191 (jäljempänä *asetus*) soveltamista koskevat täydentävät säännökset.

2 §

Keskusviranomainen

Asetuksen 15 artiklan 1 kohdan mukaisena keskusviranomaisena toimii Väestörekisterikeskus.

3 §

Monikieliset vakiolomakkeet

Monikielinen vakiolomake voidaan liittää syntymää, henkilön elossaoloa, kuolemaa, avioliittoa, rekisteröityä parisuhdetta sekä koti- ja asuinpaikkaa koskeviin väestötietojärjestelmästä saataviin asiakirjoihin. Lisäksi monikielinen vakiolomake voidaan liittää rikosrekisteriotteeseen, jonka mukaan henkilöllä ei ole merkintöjä rikosrekisterissä.

4 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki**väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 19 §:n 1 momentti seuraavasti:

19 §*Järjestelmän tietojen luotettavuuden varmistaminen*

Jos väestötietojärjestelmään tallettavaksi ilmoitettu tieto perustuu ulkomaiseen asiakirjaan, voidaan julkisesti luotettavana tietona väestötietojärjestelmään tallettaa asiakirjan perusteella vain sellainen tieto, jonka luotettavuus on varmistettu alkuperäisestä virallisesta asiakirjasta tai sen luotettavasti oikeaksi todistetusta jäljennöksestä taikka tiedon luotettavuus on aiemmin varmistettu suomalaisessa tuomioistuin- tai hallintomenettelyssä. Tässä tarkoitetun asiakirjan on oltava laillistettu tai siihen on liitettävä asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei *kansalaisten vapaan liikkuvuuden edistämisestä yksinkertaistamalla tiettyjen yleisten asiakirjojen esittämisestä Euroopan unionissa koskevia vaatimuksia sekä asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EU) 2016/1191* tai Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämistä muuta johdu. Ulkomaisen asiakirjan esittäjä on velvollinen tarvittaessa huolehtimaan esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta. Maistraatti voi tarvittaessa pyytää ulkoasiainministeriön, Maahanmuuttoviraston tai poliisiviranomaisen lausunnon edellä tarkoitetun asiakirjan aitoudesta ja luotettavuudesta.
